

Motion till riksdagen 2009/10:Sk407

av Lars Ohly m.fl. (v)

Nationell handlingsplan mot skattefusk, svartarbete och social dumpning

1 Innehållsförteckning

2	Förslag till riksdagsbeslut	2
3	Bakgrund	3
4	Trepartssamverkan för sjysta villkor	4
5	Rätt att kräva svenska kollektivavtal av utländska företag	5
6	Kollektivavtal vid offentlig upphandling och ratifikation av ILO	
94	6
6.1	ILO:s konvention 94	7
7	EG-rättens förhållande till ILO-konventioner.....	7
8	Skärp huvudentreprenörers ansvar.....	8
9	Stärkta rättigheter på arbetsmarknaden för papperslösa	10
10	Rödgrönt program mot skattefusk	11
10.1	Skatteparadis och skatteflykt.....	11
10.2	Bekämpa penningtvätt.....	12
10.3	Fullständigare informationsutbyte inom EU och Europa	12
10.4	Bekämpa momsfusket	12
10.5	Personalliggare och oannonserade kontrollbesök.....	12
10.6	Individuell skatteinbetalning	13
10.7	Se över möjligheterna till ett entreprenadavdrag.....	13
10.8	Prövning och återkallande av F-skattsedel	13
10.9	Redovisningscentraler för taxibranschen	13
10.10	Gör det lättare att utbyta information om brottsmisstänkta	14

Fel! Okänt namn på

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag till en nationell handlingsplan mot skattefusk, svartarbete och social dumpning.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillsätta ett trepartsråd mot skattefusk och social dumpning.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att garantera fackliga rättigheter i EU:s fördrag.¹
4. Riksdagen begär att regeringen återkommer med ett lagförslag som innebär att kollektivavtal kan och ska krävas vid offentlig upphandling i enlighet med vad som anförs i motionen.²
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ratificera ILO:s konvention nr 94.³
6. Riksdagens tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen i den fortsatta hanteringen av Lissabonfördraget och åtgärder med anledning av Lavaldomen säkerställer att åtgärderna inte kommer i konflikt med Sveriges åtaganden enligt ILO:s konventioner.³
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda möjligheten att göra huvudentreprenörer ansvariga för underentreprenörers inbetalning av skatter och arbetsgivaravgifter.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillsätta en utredning om arbetsgivaransvaret på en alltmer fragmentiserad arbetsmarknad.³
9. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag om att avskaffa straffet för den som arbetar utan arbetstillstånd.⁴

¹ Yrkande 3 hänvisat till UU.

² Yrkande 4 hänvisat till FiU.

Fel! Okänt namn på

³ Yrkandena 5, 6 och 8 hänvisade till AU.

⁴ Yrkande 9 hänvisat till SfU.

Fel! Okänt namn på

3 Bakgrund

Skatteverket uppskattar att staten går miste om drygt 130 miljarder kronor i skatteintäkter per år, det mesta på grund av medvetet fusk. Detta s.k. skattefel motsvarar fem procent av hela Sveriges BNP, eller vad regeringen under 2008 lagt på hela rättsväsendet, utbildningspolitiken och arbetsmarknadspolitiken tillsammans.

Moms och inkomstskatt på näringsverksamhet är de största posterna och svartarbete står för den största andelen utebliven skatt med ca 66 miljarder kronor per år. Mest utbrett är fusk inom uthyrnings- och företagservicefirmor, parti- och detaljhandel, byggindustri, jordbruk, tillverkningsindustri samt restauranger och barer. Dessa sex branscher står för närmare 69 procent av de ej inbetalda skatterna.

Men svartarbete och skattefusk är mer än ett ekonomiskt problem för staten. Oseriösa företagare som struntar i att betala skatt snedvrider också konkurrensen och gör det svårare för dem som vill göra rätt för sig. Skattefiffel och svartjobb sätter också det arbetsrättsliga skyddet i lagar och avtal ur spel och skapar otrygga och farliga arbetsplatser. Utvecklingen i näringslivet mot alltmer slimmade organisationer där allt utom kärnverksamheten köps in av externa underleverantörer och ökningen av personaluthyrningsföretag gör det allt svårare för både fackförbund och myndigheter att överblicka att lagar och regler efterlevs i alla led. Det problemet är särskilt stort i byggbranschen där långa kedjor av underentreprenörer, inte sällan från olika länder, är vanliga.

Den ökade rörligheten över gränserna både inom EU och från andra delar av världen har också orsakat nya problem med fusk och exploatering av arbetare. Det finns företag som satt i system att anställa gästarbetare som saknar kunskaper om sina rättigheter och som därmed kan pressas att gå med på arbetsvillkor långt under gällande lagar och avtal i Sverige. Andra företag har specialiserat sig på att anlita utländska arbetare som förses med F-skattsedlar, trots att det är uppenbart att de i praktiken är anställda. Särskilt cyniskt är utnyttjandet av s.k. papperslösa, gömda flyktingar eller migranter utan arbetstillstånd vars totala rättslöshet ger arbetsgivare fritt spelrum att erbjuda usla arbetsvillkor och löner som är helt omöjliga att leva av.

Rättsutvecklingen i EU utgör ett allvarligt och akut hot mot den svenska kollektivavtalsmodellen. Efter EG-domstolens utslag i det s.k. Vaxholmsmålet, och senare Ruffert- och Luxemburgmålen är det osäkert om det är tillåtet enligt EG-rätten för vare sig fackförbund eller offentliga upphandlare att kräva svenska kollektivavtal av utländska företag som verkar i Sverige. Möjligheterna att bekämpa social dumpning har därmed kraftigt försämrats av EG-domstolen.

Skattefusk, svartjobb och social dumpning utgör allvarliga hot mot välfärden, den svenska arbetsmarknadsmodellen och mot tryggheten både för enskilda och för samhället som helhet. Det är därför hög tid att ta ett helhetsgrepp på de här problemen. Det kräver samlade insatser av många olika aktörer. Vad som krävs är en nationell handlingsplan mot skattefusk, svartarbete

och social dumpning. Vänsterpartiet presenterar i denna motion ett förslag till en sådan nationell handlingsplan.

Mot bakgrund av det som anförs bör regeringen återkomma med förslag på en nationell handlingsplan mot skattefusk, svartarbete och social dumpning i enlighet med vad som anförs i motionen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

4 Trepårtssamverkan för sjysta villkor

För att bekämpa skattefusk och social dumpning i arbetslivet krävs enkla och begripliga regler, effektiva kontroller av att reglerna följs och kännbara sanktioner. För att alla delar ska fungera effektivt krävs samverkan och informationsutbyte mellan beslutsfattare, myndigheter och arbetsmarknadens parter. Kollektivavtalsmodellen utgör i sig en garant för konkurrens på lika villkor och ett skydd mot fusk och utnyttjande. Fack och arbetsgivarorganisationer spelar därmed per definition en viktig roll i kampen mot ekonomisk brottslighet kopplad till arbetslivet. Det finns också exempel på partssamverkan som särskilt tar sikte på att bekämpa skattefusk och svartjobb. Branschorganisationen "Byggbranschen i samverkan" bedriver sedan ett antal år ett systematiskt arbete mot skattefusk och oegentligheter i byggsektorn. Bland annat har man tagit initiativ till projektet ID 06 som innebär obligatorisk ID-kontroll på byggarbetsplatser.

Det finns också exempel på lagstiftning och myndighetsinsatser som visat sig framgångsrika. Efter en försöksperiod blev det den 1 januari 2007 lag på att restauranger och frisörer måste föra personalliggare. Skatteverket har också getts möjlighet att genomföra oanmälda kontroller i de aktuella branscherna, där en kontroll av liggaren mot de personer som finns på arbetsplatsen snabbt avslöjar om det finns anställda som det inte betalas skatt för. Skatteintäkterna från de berörda branscherna har ökat väsentligt sedan det infördes. Ett av Ekobrottsmyndighetens prioriterade områden är bekämpningen av ekonomisk brottslighet i den svarta sektorn. Myndigheten arbetar också förebyggande och besitter stora kunskaper om utvecklingen av ekonomisk brottslighet i den svarta sektorn.

Parterna och de aktuella myndigheterna spelar olika men kompletterande roller i kampen mot den svarta sektorns utbredning. Även om parterna inte ska åläggas myndighetsuppdrag ligger det i deras intresse att det arbete de bedriver av eget intresse fungerar och harmonierar med det arbete myndigheterna utför. På motsvarande sätt bör såväl Skatteverket som Ekobrottsmyndigheten ha intresse av att utbyta kunskaper och information med parterna för att förbättra och utveckla sin verksamhet.

Som ett led i en intensifierad bekämpning av svartjobb, skattefusk och social dumpning bör regeringen därför ta initiativ till att samla företrädare för fackliga organisationer, arbetsgivarorganisationer och Skatteverket och Ekobrottsmyndigheten i ett nationellt trepartsråd. Rådet ska fungera som en arena för utbyte av erfarenheter i olika branscher, för att utveckla effektiva

Fel! Okänt namn på

kontrollmetoder, omvärldsanalys och effektiv informationsspridning. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5 Rätt att kräva svenska kollektivavtal av utländska företag

Kollektivavtalen är den viktigaste garanten för sund konkurrens och rimliga löner och arbetsvillkor. Där kollektivavtal finns är det också betydligt svårare att undanhålla skatter och arbetsgivaravgifter. Efter EG-domstolens utslag i det s.k. Laval-målet, och senare i Rüffert- och Luxemburg-målen är det inte längre tillåtet enligt EG-rätten att kräva samma kollektivavtal av utländska företag som verkar i Sverige som för svenska.

Att företag från andra EU-länder kan konkurrera med svenska genom att erbjuda lägre löner och sämre villkor i övrigt för sina anställda utmanar hela grundidén med kollektivavtal som garant mot underbudskonkurrens. Pressen på svenska löntagare att acceptera sämre villkor kommer att öka om alternativet är att konkurreras ut av företag med lägre personalkostnader. Men risken för skattefusk och svartjobb i svenska företag ökar rimligen också om utländska entreprenörer helt lagligt kan konkurrera med lägre löner.

Det är orimligt att EG-domstolen ska ha rätt att fatta beslut som innebär att fackliga rättigheter urholkas och att utrymmet ökar för svartjobb och skatteffif-fel. Inför folkomröstningen om EU-medlemskap 1994 var denna viktiga princip en avgörande fråga för hur fackföreningsrörelsen skulle ställa sig till ett medlemskap. Den dåvarande borgerliga regeringen påstod att man i förhandlingarna med EU-kommissionen fått garantier för att den svenska kollektivavtalsmodellen inte skulle påverkas av ett eventuellt medlemskap.

De aktuella domarna i EG-domstolen har visat att de garantierna inte höll. Om vi vill skydda kollektivavtalsmodellen och värna principen om sjyst konkurrens måste vi därför vägra att passivt anpassa oss efter EG-domstolens utslag och i stället kräva att de utlovade garantierna för kollektivavtalsmodellen görs juridiskt bindande.

Vänsterpartiet krävde inför den svenska omröstningen om Lissabonfördraget att Sverige skulle villkora godkännandet av fördraget med att de fackliga rättigheterna garanterades och effekterna av Laval-domen undanröjdes. Dessvärre blev det inte så, och nu har en majoritet i Sveriges riksdag godkänt fördraget utan några krav på skydd mot social dumpning.

De förslag på förändring av den svenska lagstiftningen som förts fram av den s.k. Lavalutredningen kommer inte att undanröja konsekvenserna av domen. Om vi vill undvika låglönekonkurrens i EU måste lagstiftningen ändras på EU-nivå.

Den tekniska lösningen är inte det viktiga, utan att det slås fast att löner och sämre arbetsvillkor inte på några villkor ska kunna användas som konkurrensmedel på EU:s inre marknad, och att strejkrätten och rätten att teckna kollektivavtal gäller fullt ut. Vänsterpartiet anser att ett juridiskt bindande

protokoll som slår fast att fackliga rättigheter gäller i EU ska fogas till själva fördraget.

Mot bakgrund av det som anförs bör Sverige verka för att ett socialt protokoll som slår fast att nationellt och internationellt erkända fackliga rättigheter inte kan olagligförklaras av EG-domstolen måste läggas till Lissabonfördraget. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

6 Kollektivavtal vid offentlig upphandling och ratifikation av ILO 94

Varje år köper stat, kommuner och landsting varor och tjänster för runt 400 miljarder kronor. Offentliga upphandlare ställer i dag ytterst sällan några krav på sina leverantörer vad gäller kollektivavtal, efterlevnad av deklarationen om de mänskliga rättigheterna eller ILO:s kärnkonventioner.

Innan lagen om offentlig upphandling (LOU) infördes 1992 var det ansett som en självklarhet att en upphandlande enhet inom stat, kommun eller landsting skulle kunna ställa krav på att de entreprenörer som ska utföra tjänster åt oss skattebetalare hade kollektivavtal. Det var en garanti för att entreprenören inte använder försämrade löne- och anställningsvillkor för de anställda som konkurrensmedel. Det garanterade också att stat, kommun eller landsting inte bidrog till att urholka kollektivavtalsmodellen.

Sedan LOU infördes och efter en dom av Kammarrätten i Stockholm (dom 1995-03-28 mål nr 1713-1995) har frågan om rätten att ställa sociala, etiska och miljömässiga krav, bl.a. på kollektivavtal, i samband med offentliga upphandlingar varit föremål för debatt. Motståndare till rätten att ställa sådana krav har ofta hänvisat till EG-rätten, trots att LOU aldrig prövats av EG-domstolen.

För att utreda frågan tillsattes Upphandlingsutredningen som kom med sitt slutbetänkande 2006 (SOU 2006:28). Där dras slutsatsen att det inte finns rättsliga hinder i vare sig EG-rätten eller svensk lagstiftning mot att ställa sociala, etiska och miljömässiga krav – inklusive krav på kollektivavtal – vid offentlig upphandling.

I retoriken från den borgerliga majoriteten i riksdagen finns ett starkt stöd för kollektivavtalsmodellen. Trots det har samma majoritet röstat emot förslag från bl.a. Vänsterpartiet om att kollektivavtal ska krävas vid offentlig upphandling i betänkande 2006/07:FiU13 med motiveringen att saken prövats rättsligt och funnits strida mot LOU. Men faktum är att saken inte prövats i högsta instans, och mot bakgrund av Upphandlingsutredningens resultat finns anledning att anta att kammarrättens dom skulle ändras om så skedde.

Men i grund och botten är frågan ändå politisk och inte juridisk. Det står Riksdagen fritt att ändra lagen om offentlig upphandling så att krav på kollektivavtal kan ställas. Det borde vara en självklarhet att stat, kommuner, landsting aktivt deltar i kampen mot social dumpning, utnyttjande av svart arbets-

Fel! Okänt namn på

kraft och skattefiffel genom att kräva kollektivavtal för att köpa tjänster av privata entreprenörer för skattepengar.

Därför bör regeringen genomföra de förändringar av lagstiftningen som krävs för att kollektivavtal kan och ska krävas vid all offentlig upphandling. Detta bör riksdagen begära.

6.1 ILO:s konvention 94

ILO:s konvention 94 slår fast att offentliga myndigheters upphandling ”skall” innehålla klausuler som garanterar arbetare löner, arbetstid och andra arbetsvillkor som inte är mindre förmånliga än de som finns i kollektivavtal för arbete av samma sort i den bransch och i det område där arbetet utförs. Svenska regeringar har sedan konventionen tillkom på 1950-talet ansett att den höga kollektivavtalsäckningen samt den praxis som gällde före införandet av LOU gjort en ratifikation av konventionen överflödigt. Verkligheten har dock förändrats och allt fler anställda arbetar i dag utan det skydd kollektivavtalet ger. Det gäller både inhemsk och gästande arbetskraft från såväl andra EU- eller EES-länder som länder utanför Europa.

Därför är det hög tid att Sverige ratificerar konvention 94 i syfte att motverka social dumpning, illojal konkurrens och garantera goda arbetsvillkor för alla som utför arbete för det offentliga räkning. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

7 EG-rättens förhållande till ILO-konventioner

Frågan om huruvida ILO:s konvention 94 är förenlig med EG-rätten har länge varit omdiskuterad. Den svenska upphandlingsutredningen förmådde inte ge något entydigt svar. Frågetecknen gällde vissa skillnader mellan EU:s utstationeringsdirektiv och de krav som ställs i konventionen. Sedan utredningen kom med sitt betänkande har frågan ställs på sin spets genom det s.k. Ruffertmålet. Domen slog fast att den tyska delstaten Niedersachsen inte får kräva att företag som tilldelas offentliga kontrakt betalar sina anställda lön enligt kollektivavtalet på orten. Tyskland har inte ratificerat ILO 94, så frågan om EG-rätten och ILO:s konvention 94 kolliderar är alltså inte fullt ut besvarad, men indirekt och utan att egentligen kommentera det har EG-domstolen underkänt konventionen. De inlagor till EG-domstolen som har kommit från bl.a. Norge, Danmark och Finland – som alla har ratificerat ILO 94 – kommenteras över huvud taget inte av domstolen.

Frågan om vilken status ILO:s konventioner i allmänhet ska anses ha gentemot EG-rätten är komplicerad. Rapporten *Europarättens inverkan på arbetet i ILO* (Linnéa Blommé, 2008) tecknar bilden av den komplexa relationen mellan å ena sidan EU:s institutioner och EG-rätten och ILO och dess

konventioner å den andra. Normkonflikter mellan ILO och EU är redan ett faktum, och författaren drar slutsatsen att dessa kommer att bli fler i takt med ökad överstatlighet inom EU. Av rapporten framgår att både ILO och EU:s Ekonomiska och sociala kommitté anser att problemet måste lösas genom dialog mellan EU och ILO snarare än genom att EG-domstolen tillåts utforma en praxis genom domar.

Vänsterpartiet instämmer i det resonemanget. Det är uppenbart att den praxis EG-domstolen håller på att etablera i frågor som rör skydd för löntagares rättigheter innebär ett stort hot mot de principer som ILO arbetar efter. ILO är ett FN-organ med hög legitimitet vars konventioner är bindande för de stater som ratificerat dem. Frågan är om det är rimligt att en frihandelsunion ska kunna ogiltigförklara ILO-konventioner som flera av dess egna medlemsstater förbundit sig att följa. Vänsterpartiet anser inte att detta i första hand är en juridisk fråga utan en politisk, och vårt svar på frågan är nej. FN-konventioner till skydd för grundläggande sociala rättigheter ska inte kunna dömas bort av EG-domstolen med hänvisning till fri konkurrens.

LO och TCO anser i sitt gemensamma remissvar till Lavalutredningen att EG-domstolen genom sin dom i Laval-målet kommit att inskränka den fria förenings- och förhandlingsrätten samt rätten att vidta fackliga stridsåtgärder som regleras i de grundläggande ILO konventionerna nr 87 och 98, samt i praxis från ILO:s övervakningsorgan, Föreningsrättskommittén. Enligt praxis från övervakningsorganet godtas inte inskränkningar av dessa grundläggande rättigheter i arbetslivet med hänvisning till handelsskäl.

Att EG-domstolen har brutit mot dessa konventioner befriar däremot inte Sverige och andra medlemsländer i EU från ansvar. Sverige ratificerade ILO:s konventioner 87 och 98 före EU-inträdet. LO och TCO menar att Lavalutredningen inte har beaktat Sveriges åtaganden gentemot ILO. Förslagen i utredningen innebär att strejkrätten begränsas när det gäller rätten att vidta stridsåtgärder mot en arbetsgivare som är etablerad i ett annat EES-land och som utstationerar arbetstagare till Sverige. LO och TCO menar därför att Sverige riskerar att fällas inför ILO:s övervakningsorgan om Lavalutredningens förslag genomförs.

Mot bakgrund av det som anförs bör regeringen i sin fortsatta hantering av Lissabonfördraget och åtgärder med anledning av Lavaldomen säkerställa att åtgärderna inte kommer i konflikt med Sveriges åtaganden enligt ILO:s konventioner. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

8 Skärp huvudentreprenörers ansvar

En alltmer fragmentiserad arbetsmarknad med inhyrd personal och långa kedjor av underentreprenader har lett till växande problem med skattefusk och svartjobb. Skatteverket och Ekobrottsmyndigheten upptäcker alltmer avancerade upplägg för att dölja svartjobb och annat skattefiffel genom bluffakturor och många led av mellanhänder. De som utnyttjas som svart arbetskraft i den här sortens företag arbetar helt utan det skydd kollektivavtal och lagstiftning

Fel! Okänt namn på

ger dem i fråga om arbetstider, arbetsmiljö osv. Förutom att åsamka staten stora förluster genom obetalda skatter och avgifter skapar den här typen av företag alltså en parallell arbetsmarknad med villkor som är långt sämre än de som lagar och avtal föreskriver. Särskilt utsatta är papperslösa och gästarbetare från andra länder som har liten eller ingen kunskap om sina rättigheter. Men svartarbetet sätter press på löner och arbetsvillkor också på den legala arbetsmarknaden och sätter konkurrensen ur spel i hela branscher.

En brist i dagens lagstiftning är att en huvudentreprenör inte kan hållas ansvarig för villkoren hos en underentreprenör, trots att denne kan göra stora vinster på att köpa en tjänst som uppenbart är för billig för att vara laglig. Ett tydligt exempel är den hamburgerkedja som i SVT:s Uppdrag granskning år 2008 avslöjades med att ha anlitat en städfirma som utnyttjade papperslösa för rena slavlöner. Cheferna för hamburgerkedjan slog ifrån sig och menade att de inte haft en aning om förhållandena hos städfirman. Ett annat är de lettiska arbetare som Byggnads upptäckte jobbade för 45 kronor per timme med rivningsarbeten i Årstaviken i Stockholm. Huvudentreprenören menade att han inte kunde hållas ansvarig för letternas villkor eftersom han varit helt ovetande om dem. Företag som själva följer både lagar och avtal kan med andra ord tämligen riskfritt sätta i system att anlita kriminella svartfirmor och tjäna in mellanskillnaden. Det är ett kryphål i lagen som måste täppas till.

Det är redan i dag fullt möjligt för exempelvis kommuner att anta en upphandlingspolicy som gör huvudentreprenören ansvarig för alla led i en entreprenad. Stockholms stad antog en sådan år 1997, kallad Stockholmsmodellen. Modellen gick i korthet ut på att huvudentreprenören vid bygg- och anläggningsarbeten i upphandlingsavtalet lovade att svart arbetskraft inte skulle användas i något led. Staden hade rätt att göra oanmälda kontroller på arbetsplatserna, och om brott mot avtalet då uppdagades skulle huvudentreprenören betala ett vite till staden. Huvudentreprenören fick genom denna modell ett eget intresse av att inte upphandla tjänster av oseriösa underentreprenörer.

Styrkan med Stockholmsmodellen var att den inte belastade Skatteverket utan sköttes genom civilrättsliga avtal och kontroller av kommunen och till viss del de fackliga organisationerna. Samtidigt är det en uppenbar svaghet att den här typen av lokala policyer dels ger olika villkor i olika delar av landet, dels att en ny politisk majoritet lätt kan ändra den – vilket också skedde i Stockholm när den borgerliga majoriteten tog över år 2006. Det är dessutom långt ifrån enbart i samband med offentliga upphandlingar som problemet med oseriösa underentreprenörer uppstår.

Därför behövs en nationell lagstiftning som reglerar huvudentreprenörernas ansvar för att skatter och sociala avgifter betalas in av de underentreprenörer de anlitar. En modell som har diskuterats är att införa ett entreprenadavdrag, det vill säga att huvudentreprenören betalar in skatter och avgifter också för underentreprenörens anställda i samband med fakturering. Det är en ansvarfördelning som redan gäller på exempelvis arbetsmiljöområdet, där huvudentreprenören vid ett bygg- eller anläggningsarbete genomför samordning av åtgärder till skydd mot ohälsa och olycksfall på arbetsplatsen.

En lagstiftning som gör huvudentreprenörer ansvariga för att de underentreprenörer de anlitar betalar skatter och arbetsgivaravgifter för sina anställda bör snarast utredas. Detta bör riksdagen besluta.

Att se över all relevant lagstiftning i syfte att i högre grad knyta såväl arbetsrättsligt som annat juridiskt ansvar till arbetsplatsen snarare än till arbetsgivaren är överlag en angelägen uppgift för att täppa till de kryphål förändringarna av arbetsmarknaden medfört.

En utredning om de arbetsrättsliga och andra lagar som reglerar arbetsgivaransvaret bör tillsättas i syfte att tydliggöra spelreglerna på en alltmer fragmentiserad arbetsmarknad. Detta bör riksdagen begära.

9 Stärkta rättigheter på arbetsmarknaden för papperslösa

Papperslösa är en extremt utsatt grupp på arbetsmarknaden. Vi vet att många tvingas leva på svartarbete utan trygghet eller rimliga arbetsmiljö- och anställningsförhållanden. Löner på 20–25 kronor i timmen är inte ovanligt och ibland uteblir lönen helt. Eftersom papperslösa själva riskerar att åtalas och skickas ut ur landet vågar de flesta inte vända sig till myndigheterna för att få hjälp mot utnyttjande, vilket arbetsgivarna förstås väl känner till. Utsattheten på arbetsmarknaden är total.

Vänsterpartiet har länge kämpat för att stärka de papperslösas rättigheter. Ytterst handlar det om rätten för papperslösa att få bygga ett nytt liv i Sverige, ett liv utan fruktan för utvisning. Men det finns också ett antal förändringar i lagstiftningen som skulle underlätta för papperslösa att tillvarata sina rättigheter på arbetsmarknaden och göra det möjligt att komma åt de arbetsgivare som utnyttjar dem som billig arbetskraft.

Det är redan olagligt att anställa personer som saknar arbetstillstånd, men lagen tillämpas inte i tillräcklig grad. De sanktioner arbetsgivaren riskerar står inte heller i proportion till de vinster arbetsgivare kan göra på att utnyttja papperslösa. Därför krävs en skärpning av lagstiftningen som innebär att arbetsgivare som skor sig på människor utan papper ska bli skyldiga att betala mellanskillnaden mellan den lön de betalat ut och den som gäller i branschen. Dessutom ska arbetsgivare kunna tvingas att betala skadestånd för kränkande behandling till den som utnyttjats. Regeringen bör därför i enlighet med det ovan anförda återkomma med förslag om skadeståndskrav riktat mot arbetsgivare som utnyttjar papperslösa som arbetskraft. Detta bör riksdagen begära.

Utlänningslagen bör också ändras så den som arbetat utan arbets- eller uppehållstillstånd avkriminaliseras. Dagens lagstiftning där både arbetsgivaren och den anställde kan straffas för det illegala arbetet skyddar i praktiken de oseriösa arbetsgivarna. Vi menar att arbetsgivarna bör bära hela straffansvaret för själva anställningen. Det skulle förbättra möjligheterna för papperslösa att kräva löner och arbetsvillkor i enlighet med lagar och avtal samt att utnyttja rätten att få skadestånd och ersättning i enlighet med förslaget ovan. Rege-

Fel! Okänt namn på

ringen bör därför återkomma med förslag om att avkriminalisera den som arbetar utan arbetstillstånd. Detta bör riksdagen begära.

10 Rödgrönt program mot skattefusk

Ekobrottsmyndigheten har konstaterat att kopplingen mellan den grova organiserade brottsligheten och ekonomisk brottslighet växer. Den svarta sektorn i Sverige har tydliga inslag av grov organiserad brottslighet som också ingår i europeiska och internationella nätverk. Skatteplanering syftande till skattefusk sker ofta med hjälp av s.k. skatteparadis.

Ett flertal myndigheter samverkar i dag nationellt och i regionala underrättelsecentrum (RUC) för att bekämpa den grova organiserade brottsligheten. Polisen leder spaning och gör gripanden. Ekobrottsmyndigheten och Åklagarmyndigheten utreder och väcker åtal om brott. Skatteverket sköter den löpande skattekontrollen och gör grundjobbet i utredningarna om skattebrott. Kronofogdemyndigheten driver in skatteskulder. Även Tullverket och Försäkringskassan ingår i samarbetet.

I den dåvarande socialdemokratiska regeringens sista statsbudget för 2006, utformad i samarbete med Vänsterpartiet och Miljöpartiet, drogs riktlinjerna för ett kraftfullt arbete mot bidrags- och skattefusk upp. Skatteverket fick ökade resurser. Arbetet med att ta fram en lagstiftning för certifiering av kasaregister inleddes. En delegation mot felaktiga utbetalningar bildades. Skatteverket fick också rätt att kräva personalliggare av restaurang- och frisörsbranscherna och göra oannonserade kontroller. Den borgerliga regeringen har hittills tagit få egna initiativ kring skattefusket. I princip har de förvaltats de socialdemokratiska initiativen, men Skatteverket förlorade de extraresurser de hade fått för att bekämpa skattefusket.

Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet har tagit fram ett nytt offensivt program mot skattefusk och ekobrott. För att snabbt och effektivt komma igång med programmet vill vi permanent stärka Skatteverkets resurser med 50 miljoner kronor. Denna satsning ger utrymme för att t.ex. anställa uppemot 100 nya specialister. Vi yrkar även för förslagen i denna överenskommelse i vår motion Skatter (2009/10:Fi299).

10.1 Skatteparadis och skatteflykt

Vi vill att Sverige prioriterar kampen mot ekobrott och skattefusk i Europa. Genom att Sverige agerar direkt som stat eller som medlem i EU i olika samarbetskonstellationer kan vi se till att skatteparadiserna tvingas till skatteavtal. Skattemyndigheter måste få lämna vidare information om misstänkt penningtvätt, försäkringsbedrägeri etc. till finanspolisen. Skattemyndigheter kan ta del av informationen när åklagare via internationell rättshjälp hittar misstankar om skattebrott. Vi menar också att lagen om skatteflykt inte har varit effektiv och måste därför ses över.

10.2 Bekämpa penningtvätt

Penningtvätt och skattebrott hänger samman. I detta förenas grov organiserad brottslighet med ekonomisk brottslighet. Finansinspektionen har uppdraget att samordna penningtvättsbekämpningen och följer genomförandet av EU:s tredje penningtvättsdirektiv. Här krävs dock större insatser. Vi menar att det behöver utredas om penningtvätt ska betraktas som ett separat brott. Sekretesslagformuleringar som hindrar Skatteverkets att rapportera misstänkt penningtvätt måste ändras. Misstänkta penningtransaktioner ska kunna frysas under begränsad tid. Kontrollen över växlings- och factoringbolagen måste skärpas eftersom dessa idag används både när svarta pengar tvättas vita och då vita pengar görs om till svarta.

10.3 Fullständigare informationsutbyte inom EU och Europa

Sparandedirektivet innebär att privatpersoners ränteinkomster ska beskattas i de länder där personen är bosatt och inte där pengarna är placerade. I dag omfattas dock inte alla länder i EU av informationsutbytet, och inte heller juridiska personer. Vi vill att Sverige ska driva att europeiska stater med nära förbindelser till EU, som till exempel Schweiz och de olika europeiska ministaterna, ska också tas med i initiativet och därmed förbinda sig till informationsutbyte. Vi vill också driva att juridiska personer omfattas.

10.4 Bekämpa momsfusket

Idag sker en rapportering av varuutbyten mellan EU-länder. Genom dagens rapportering bekämpas momsfusket mellan EU-medlemmarna. Detta utbyte kommer från den 1 januari 2010 att utökas. Vi vill att Sverige inom EU och OECD ska verka för att integrera även övriga europeiska stater utanför EU och EES, främst de europeiska skatteparadiserna, i rapporteringen.

10.5 Personalliggare och oannonserade kontrollbesök

Skatteverket har och har haft en rad olika branschprojekt mot skattefusk. Personalliggare kombinerat med oannonserade kontrollbesök inom frisörs- och restaurangbranscherna har visat sig vara ett verksamt instrument. Vi vill utvidga detta system så att alla relevanta branscher och företag bör omfattas. Vi vill i första hand gå vidare med bygg- och tvätteribranscherna samt med branscher som i hög utsträckning använder sig av underentreprenörer, t.ex. städ- och flyttbranscherna. Vi vill framhålla det initiativ som t.ex. byggbranschen själv har tagit mot oseriösa företag.

Fel! Okänt namn

10.6 Individuell skatteinbetalning

Månadsredovisning av anställdas skatter och arbetsgivaravgifter ska ske individuellt och inte, som i dag, med en totalsumma. Det skulle underlätta för Skatteverket att upptäcka om arbetsgivaren betalar in för lite i skatt. En inbetalning på 50 000 kronor kan som det är i dag gälla för fyra anställda likaväl som för 40. Genom individuell skattedeklaration försvåras redovisning av oriktiga siffror och det skapas möjlighet att bedöma realismen i inbetalningen. Den anställde ska också själv kunna kontrollera att skatter och avgifter är inbetalda för honom eller henne.

10.7 Se över möjligheterna till ett entreprenadavdrag

Ett entreprenadavdrag är en lösning där en viss del av betalning till en underentreprenör hålls inne för att säkra inbetalning av skatter och arbetsgivaravgifter. Syftet är att minska möjligheten till fusk och säkra betalningar av skatter och arbetsgivaravgifter. Vi vill se över de eventuella möjligheterna att införa ett entreprenadavdrag i ett första steg i bygg- och anläggningsbranschen.

10.8 Prövning och återkallande av F-skattsedel

Effekterna av det nya systemet för F-skattsedlar ses över inte bara ur ett arbetsmarknadsperspektiv utan också ur ett skatteuppbördsperspektiv. Möjligheten att få F-skattsedel då sökanden har varit inblandad i skattefusk eller annan verksamhet ska begränsas. F-skattsedel ska återkallas då en innehavare dömts för skattefusk eller annan ekonomisk brottslighet. Förnyad prövning av F-skattsedel kan ske först efter det att grunderna för indragningen har undanröjts och en karenstid har utgått. Beroende på översynens resultat är vi beredda att pröva Skatteverkets förslag om exempelvis tidsbegränsad F-skattsedel.

10.9 Redovisningscentraler för taxibranschen

För att framgångsrikt slutföra arbetet mot skattefusk i taxibranschen behövs redovisningscentraler till vilka köruppdragen och ersättningarna rapporteras. Dagens beställningscentraler kan sköta denna funktion. Krav på anslutning till redovisningscentral skrivs in som villkor för taxitillstånd. Precis som i fråga om certifierade kassaregister ska en övergångsperiod förbereda införandet.

10.10 Gör det lättare att utbyta information om brottsmisstänkta

Det måste bli lättare för myndigheter att delge varandra information som motverkar skattebrott och grov organiserad brottslighet. Sekretesslagstiftningen och dess tillämpning måste anpassas till detta behov. Både Skatteverkets fiskala avdelning och skattebrottsenheten hindras idag av regeltolkningar. Då brottsmisstanken hos en myndighet vid fällande dom kan ge fängelsestraff ska sekretess inte längre gälla mellan myndigheter eller, som i Skatteverkets fall, inom myndigheten.

Stockholm den 4 oktober 2009

Lars Ohly (v)

Marianne Berg (v)

Hans Linde (v)

Lena Olsson (v)

Josefin Brink (v)

Jacob Johnson (v)

Elina Linna (v)

Alice Åström (v)